

Velja po pošti:
Za celo leto naprej . . . K 28.—
za en mesec . . . " 2.—20
za Nemčijo celoletno . . . " 29.—
za ostalo inozemstvo . . . " 35.—
V Ljubljani na dom:
Za celo leto naprej . . . K 24.—
za en mesec . . . " 2.—
V upravi prejemajo mesečno . . . 1.70
Sobotna izdaja:
za celo leto . . . " 7.—
za Nemčijo celoletno . . . " 9.—
za ostalo inozemstvo . . . " 12.—

SLOVENEK

Ilustrati:
Enostopna petitvra (72 mm):
za enkrat . . . po 18 v
za dvakrat . . . " 15 "
za trikrat . . . " 13 "
za večkrat primeren popust.
Poročna azanila, zabavla, osmrtice itd.:
enostopna petitvra po 23 vin.
Poslano:
enostopna petitvra po 40 vin.
Izhaja vsak dan, izvenredno
deluje in praznike, ob 5. uri pop.
Redna letna priloga Vozni red

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rekopisti se ne vračajo; nehrankirana pisma se ne
sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74. —

Političen list za slovenski narod.

Upravništvo je v Kopitarjevi ulici št. 8. — Račun
poštne hranilnice avstrijske št. 24.797, ograde 28.511,
bosn.-herc. št. 7563. — Upravniškega telefona št. 188.

Zmagovita naša ofenziva v Srbiji. — Ranjeni Slovenec o zadnjih bojih proti Srbom. — Pomen naše zmage pri Krupanju. — 30 vlakov s srbskimi ranjenci. — Med črnogorskimi ranjenci francoski vojaki.

Ranjeni Slovenec, ki je bil ranjen pri bojih onstran Drine pri Krupanju na srbskih tleh, pripoveduje:

Naš bataljon je odšel iz garnizije v Mostaru 2. avgusta. V petih dneh smo napravili 148 km dolgo pot peš; torej tudi »Hindenburgmarš«, in še v slabših razmerah kakor Nemci. Brez vode, po hribovitih krajih, v velikanski vročini. Šli smo mimo Ilidže pri Sarajevu. Na Kozara-sedlu smo se prvič srečali s Črnogorci na avstrijsko - novopazarski meji. Črnogorci so se ravno pripravljali, da bi vpeljali v Čajnici civilno upravo. Najbolj so jim dišali seveda davčni viri. V Čajnici so se še bahali, da jim bo Gorazda za zajtrk, Sarajevo pa za kosilo.

Tam smo jih pregledali tako temeljito, da niso mogli niti s kanoni strljati, tako se jim je nazaj mudilo. V teh bojih smo prišli do prepričanja, da se Črnogorec po moderni metodi ne zna bojevati. Strelja samo iz zasede. Boji so trajali samo en dan. V Čajnici so srbski četaši streljali na naš tren, ko so naše čete Čajnico že davno imele za hrbotom. Prijeli so 75 oseb, pri katerih so našli orožje pod obleko skrito.

Iz Čajnice smo šli pri Metalki v črnogorsko ozemlje. Tu je padel naš rojak stotnik Peče. Od tu smo se obrnili na srbska tla in praznovali predvečer cesarjevega rojstnega dne prvič na srbskem ozemlju. Drugi dan zjutraj je padlo Plevlje. Pri Čajnici je neki turški kadet odsekal glavo nekemu srbskemu nadporočniku, ki je prej trikrat nanj streljal, a ga vselej zgrešil. Od Plevlja smo šli proti reki Lim in smo tam pregledali z avstrijskih tleh dve srbski diviziji, ki sta udri v Bosno. Boj je trajal tri dni in pogladi smo jih do Priboja, ki smo ga zavzeli.

Stali smo že pred Užicami. Ker smo dobili drugo nalogo, smo z zasledovanjem sovražnika prenehali.

Srbi so se umikali v velikem nemaru. Njihova moč je bila naša enaka; glede artiljerije so bili še na boljšem, ker so imeli s sabo gorske havvice. Na-

ša artiljerija je streljala silno natančno in z velikim uspehom.

Potem smo se vrnili v Bosno do Vlasenice in se tam nekoliko odpočili.

Kmalu nato smo začeli vnovič prodirati in smo prišli do Drine. Pri prehodu čez Drino so Srbi nekatere točke naravnost besno branili. Ampak našemu junaškemu navalu, ki je moral vsako ped zemlje posebej vzeti, se je posrešilo na več točkah reko prekorati. Pri tem delu so se zlasti izkazali ogrski črnovojniki in dalmatinski domobranci.

Boj za planine pred Krupanjem je trajal tri dni. Srbi so bili utrjeni v napol permanentnih šancah. Branili so se trdo. Naša artiljerija se je sijajno izkazala. Treba je pomisliti, da poznajo Srbi tu vsak grm, vsako distanco, ker imajo tu artiljerijsko strelišče. Srbe smo pregledali, da so morali več topov pustiti in bežati preko Krupanja. Več dni so nas Srbi vnovič napadali, a so bili krvavo odbiti.

Nato so se začeli hudi osemndnevni boji, v katerih sem bil sam ranjen. Vsak srbski napad je bil vedno odbit in vsi srbski poizkusi, dobiti planine zopet v roke, so se izjalovili. Krupanj je v naših rokah.

Naši vojaki so izredno hrabri. Včasih jih ni mogoče niti zadržati; čete z veliko bravuro kar naprej dero in podijo sovražnika. Pri takem junaštvu in razpoloženju naše armade je zmaga gotova.

POMEN NAŠE ZMAGE PRI KRUPANJU.

Dunaj, 26. septembra. »Zeit« poroča iz Budimpešte: Na krupanjskih višinah priborjene zmage imajo velik in razveseljiv pomen. Predvsem dokazuje zmaga, da je naša južna armada že toliko koncentrirana, da je lahko stopila v ofenzivo. Naša ofenziva se ni samo začela, marveč je bila na najtežavnejšem ozemlju venčana z uspehom.

Lajikom bi se utegnil ta uspeh zdeti majhen, kajti bojišče je od mejne reke Drine oddaljeno samo 20 kilometrov v notranjost dežele. Treba si je pa predložiti, da spada to ozemlje med strateško najtežje, kajti gorski hrbet, čegar vrhovi se menjajo med 700 do 1000 m višine, je izredno skalovit in strm. Naše čete so morale vzeti višine od strme strani, kar se je tudi posrešilo. Sedaj jim je treba iti le navzdol, kar prodiranje vsekakor olajšuje.

Boj naših čet je bil ljut in junašk; kajti balkanski narodi, zlasti pa Srbi in Črnogorci, so jako žilavi in v boju v gorah izredno spretni. Z občudovanja vredno spretnostjo znajo izkoristiti teren, na katerem se čutijo domače, jim ren. V trenutku izginejo, se zbero in tenadomešča mnogokrat na tisoče vojakov.

Opazka načelnika generalnega štaba, da so posamezne sovražne čete vdrole na bosensko ozemlje, se najbrže nanaša na posamezne četaške oddelke, ki so vpadli na manj zavarovanih mestih. To pa ne pomenja nobene nevarnosti in sploh ne vsebuje nobenega vzroka za kako vznemirjenje.

OGROMNE SRBSKE IZGUBE.

Sofija, 25. septembra. »Dnevnik« poroča iz popolnoma zanesljivega vira: Nova ofenziva avstro-ogrsko armade je prizadela Srbom velikanske izgube. V Niš že več dni prihajajo dolgi vlaki z ranjenci. Ranjenci se nahajajo v jaklo slabem stanju. Dogaja se celo, da se prevažajo ranjeni vojaki skupaj z na koleri bolnimi. Glasom »Dnevnika« je samo dne 18. t. m. dospelo v Niš 30 vlakov s samimi težkimi ranjenci. V Nišu sploh ni nobenega prostora več za ranjence.

FRANCOZI V ČRNOGORSKI VOJSKI.

Metković, 25. septembra. Na nekem mestu so naše čete prekorale reko, ki tvori mejo med Črnogoro in Hercegovino ter pogladi Črnogorce z bregov. Med mnogoštevilnimi mrtvimi sovražniki je bilo tudi več Francozov, ki so očitno pripadali svojočasni francoski posadki v Skadrin.

SRBSKE IZGUBE.

Milan, 25. sept. Iz Sofije se poroča: Tukajšnja lista »Utro« in »Volja« poročata, da je srbska šumadijska divizija, ki je bila poslana v boj namesto ti-

moške divizije, zadnje dni imela strašne izgube.

BOLGARI V TIMOŠKI DIVIZIJI.

V Ostrogonu se med vjetimi srbskimi vojaki timoške divizije nahaja več vojakov bolgarske narodnosti. Več teh vojakov je prosilo, da jih uvrste v avstro - ogrsko armado. Te prošnje se jim seveda ni moglo izpolniti. Nato so ti Bolgari prosili, da jih v slučaju bolgarsko - srbske vojske pošljejo v vrste bolgarske armade, da se bodo borili proti Srbom.

KAKO OBUPNE SO RAZMERE V SRBSKI VOJSKI.

kar se tiče hrane, osvetljuje sledeči zgled. V Indiji je naš prijatelj govoril s srbskim jetnikom, narednikom belgrajske (donavske) divizije, ki se je bil že dva meseca skrival po Belgradu, ker je bil od svojega krdela zbežal, in sicer zaradi strašne hrane, ki so jim jo dajali. Ko so srbske čete začele prehajati v Srem, šel je tudi on z dvajsetimi somišljeniki čez mejo in so se vsi vdali našim četam v Novi Pazovi, obrazloživši svoje dejanje s tem, da niso hoteli služiti v vojski in žrtvovati svojega življenja za državo, ki zanje ne skrbi, kjer morajo hoditi raztrgani in bosti ter povrh še stradati.

Vprašali so, ali dobijo kaj jesti, in ko se jim je to zagotovilo, so se jim veselja zasvetili mrki obrazi. Ko si je eden dovolil vprašati, je li res, da bo vsakdo dobil na dan tudi pol litra vina, ga je narednik s strani supil med rebra, češ: »Ali ti nisem že v Belgradu rekel, da je res!«

PISMO IZ SREMA.

Osijek, 25. septembra 1914.

Zadnji vpad Srbov v Srem je bil navaden podel, roparski pohod. Srbi so kradli kakor srake. Živino, sol, kavo in vsa živila so s seboj odnesli, a srbske roparje so naši vojaki tako kaznovali, kakor so zaslužili in zdaj prodirajo v Srbijo. Naši so zasedli do 900 metrov visoke griče, od tam naprej vodi pot v dolino z rodovitno zemljo, s cestami in z železnicami.

Vpad srbskih čet v Bosno je brez vsake vojaške važnosti. Srbske roparje v Bosni doleti tista usoda in kazen, ki je doletela zdaj že mrtve in vjete njih tovariše v Sremu.

Srbska armada je že deloma popolnoma demoralizirana, ker je slabo preskrbljena in oslajljena po boleznih, ki divjajo med srbskimi vojaki.

LISTEK.

Z be g'jskega bojišča.

Od 11. do 13. septembra je divjal boj severno in severozahodno od Löwena. Nemcem je šlo za to, da odbijejo nov izpad antwerpske posadke, ki je poizkusila, da proti jugu prodre nemške črte. Udarci, ki ga je belgijska armada izvodila, se je izjalovil. Belgijci so zopet na varnem za antwerpskimi utrdami.

Nemška sanitetna stotnija je radi bitke imela dela čez glavo, a sreča v nesreči je bila, ker je le malo ranjenec umrlo. Ranjence so prenesli v veliko šolo uršulink. Sestre, med njimi več Nemk, so požrtvovalno za ranjence skrbele. Ranjencev je bilo največ nemških vojakov in častnikov, a tudi več Belgijcev.

Sanitetna stotnija je ob tej priliki dobila vpogled v veliko bitko in njene posledice. Strašno gromenje topov v neposredni bližini je zdravnike izvabilo, da so si artiljerijske in pehotne po-

stojanke ogledali. Opazovali smo pota sovražnikovih granat, preden so razpočile, veliko med njimi jih tudi ni eksplodiralo, druge so pa izdoble v zemlji velike, okrogle luknje, kjer smo potem našli veliko granatnih drobcev razne velikosti. Ko so naši vojaki kopalni strelne jarko, so zadeli na studenec. Voda je med bojem dobrodošla. Topovi s topničarji in globoki jarki pehote so bili deloma tako dobro zadelani in spredaj pokriti, da so celo nemški zdravniki morali dobro gledati, da so jih našli.

Najhujše je divjal boj ob nekem kanalu, ki se je nahajal pred našim desnim krilom. Boj je divjal za dva ali tri mostove. Nemški zdravniki so si ta del bojišča po končanem boju ogledali. Sovražnik se je umaknil, zasledovala ga je nemška pehota, artiljerija ga je od časa do časa s krogli pozdravljala.

Prvi most je vodil čez neko zatvorinico. Maloštevilne hiše, ki tu stoje, so bile strašno opustošene; deloma požgane, deloma porušene. Pri drugih hišah je bila več ali manj streha odkrita; stene so bile počene, zidovje preluk-

nano od krogel, debela drevesa leže polomljena po tleh. Videli smo veliko šrapnelov in granat, ki niso razpočile.

Jutro je bilo mračno, deževno, ko smo jezdili ob kanalu, iz katerega je bila voda izpuščena, le v sredi struge teče mal, umazan potok. Ladje leže na strani, naslonjene na obrežje. Belgijci so na nje postavili strojne puške.

Več ur so ležale nemške čete izpostavljene ognju sovražnih granat in šrapnelov. Prihajali so vedno novi belgijski pehotni polki, da Nemcem zabranijo prehod. Končno so Nemci z navalom zavzeli most kljub granatam in šrapnelom, kljub strojnim puškam in ognju iz pušk. Veliko naših je skočilo v kanal, da ga preplavajo in so utonili, zadeti po sovražnikovih kroglih. Bil je to trdovraten boj, ki mu ga ni para.

Enako je divjal boj ob drugem mostu. Od tu se je očistilo nato sovražnikovo obrežje. Za vsakim drevesom in za vsako zemeljsko višino je ležal tu belgijski vojak; ležali so v jarku, skrivali so se v grmovju, ki tu zemljo pokriva. Povsod je pokalo, vsak korak naprej se je moral priboriti, vsak

griček, vsako drevo, vsak grm se je moral preiskati.

Iznajli so jih nemški vojaki vse iz njih gnezdov; belgijski branilci so ali mrtvi ali ranjeni ali pa vjeti.

Oblačno, deževno jutro pokriva kanal, kjer v globini počivajo v blatu in v vodi nemški junaki, ki so padli hrabre smrti za domovino. Prizor ostane nepozabljn; vidim jih vedno pred seboj, kako leže v svojih čednih oblekah, trdi in blede tako, kakor takrat, ko jim je sovražnik zadal smrt.

Strašne te slike vojske naj bi si tisti ogledali, ki so jo lahkomišljeno izzvali; tisti diplomati, ki z vojsko lahkega srca računajo tako, kakor računa trgovec z dobičkom. Naj sami pomagajo v ognju sovražnikovih granat napadati, mesto da sede na varnem mirno v Londonu ali drugod.

V kupih leže nakopičena mrtva trupla belgijskih vojakov in jarkih, za griči, za vejami, za debli. Nemški vojaki so temeljito delali.

Milijoni si žele, da napoči tista ura, ko se bo zopet na postaji Löwen lahko kupil vozni listek v Berlin.

HRVATSKA ČRNA VOJSKA V BOJU.

Pohvala zbornega poveljstva hrvatski črnojvoiniški brigadi.

Zagreb, 25. sept. Generalmajor Teodor Bekić je poslal županu Janku Holjcu naslednje pismo: Ravno kar sem prejel sledečo pohvalo zbornega poveljstva: »Hrvatski 104. črnojvoiniški pehotni brigadi izrekam v imenu Najvišje službe pohvalno priznanje zbornega poveljstva za dosedanje njeno zadržanje pred sovražnikom. Le tako naprej. Kdor ne popusti, dobi«. Prosim, da objavite to o zadržanju naše dične črne vojske, ki je v čast vsakemu Hrvatu. — S posebnim velespoštovanjem Bekić, generalni major.

× × ×

VOJNA KONTRIBUCIJA V BITOLJU.

Solun, 25. septembra. Iz Bitolja se poroča, da srbske oblasti najstrožje izterjujejo vojno kontribucijo, ki znaša

1 milijon dinarjev. Vojaška oblast je sedaj odredila, da morajo pod orožje vsi 45letni moški v Bitolju in okolici. Ti vojni obvezanci se odpravljajo v Staro Srbijo. Strogo je prikriva, koliko ranjencev je v veliki vojaški bolnišnici v Bitolju in v vojašnicah. Nega ranjencev je jako pomanjkljiva; na enega zdravnika pride po 350 do 400 bolnih in ranjenih.

× × ×

DVOBOJ MED RUSKIM IN SRBSKIM ČASTNIKOM.

Sofija, 25. septembra. V Nišu se je te dni vršil krvav dvoboj med ruskim polkovnikom Muravjevom in srbskim nadporočnikom Gavrilovičem. Muravjeva je krogla zadela v prsi, na kar se je dvoboj ustavil. Polkovnik je zelo težko ranjen. Povod dvoboju je dala zaničljiva sodbna ruskega častnika o srbski armadi.

Kdaj bo odločena vojska na Francoskem? — Nemci se sproti čudovito utrjujejo. — Glavni ravnatelj Skodovih tvornic v posebni audijenci pri cesarju. Najboljši dokaz, da so oblegalni topovi, s katerimi so Nemci dosegli največje uspehe, avstrijskega izvora. — Angleška konjenica uničena.

Glasom zadnjih poročil iz nemškega velikega glavnega stana je položaj nemške vojske na francoskem bojišču tako ugoden, da se lahko računa s popolno zmago nemškega orožja. S to eventualno zmago, katero bi nemške čete izvojevale po večtedenskih bojih, bi seveda vojska še ne bila odločena in bi se nikakor ne končala. Preveč bi omalovaževali moč francoskega naroda, ako bi mislili, da bi bil po tem porazu nesposoben za nadaljni odpor. Francoska ima še veliko ozemlja z vsemi pomožnimi sredstvi. Ako pogledamo na zemljevidu ozemlje, katero so Nemci dosedaj zavzeli in to ozemlje primerjamo z onim, ki je še v francoskih rokah, vidimo veliko razliko. Francoska se bo branila toliko časa, dokler ji ne bo Nemčija vzela vse vire, odkoder lahko še črpa svoje moči, to je, dokler ne bo Nemčija osvojila tudi južni del Francoske. To se seveda ne bo zgodilo brez bojev in zato moramo biti pripravljeni še na nadaljne boje na Francoskem.

Večkrat se je že povdarjalo — tudi uradno — da Nemčija ne more misliti na to, da bi ustavila sovražnosti, dokler ne bo Francoska popolnoma poražena in dokler ne bo dovolj jamstva za trajen mir. Vojska se mora tedaj nadaljevati.

Pogosto se razmotriva vprašanje, če je Francija slah sposobna, da vztraja na odporu in če more spraviti skupaj še vojsko, ki bi bila sposobna za boj. Gotovo je, da imajo Francozi še dosti izvežbanih čet, nadalje dovolj novincev, ki so tudi vsaj deloma že usposobljeni za orožje, kakor tudi dele poražene armade, tako da lahko ustvarijo nove vojne skupine. Manjkalo bi jim kvečjemu orožja posebnost topov. L. 1870/71. je došlo največ topov iz Angleške, sedaj si bo pa Angleška gotovo precej premislila, predno bo pošljala vojni material v inozemstvo, ker ga bo najbrže sama krvavo rabila.

Četudi se Francoski posreči spraviti skupaj nove armade, vendar bo vrednost teh čet veliko manjša, kakor je bila vrednost prvih, aktivnih čet. Manjkalo bo častnikov in podčastnikov. Nadalje je tudi dvomljivo, da bi bila nova vojska opremljena z vsemi potrebnimi pomožnimi tehničnimi sredstvi. L. 1870/71. so Francozi sestavljali manjše armade; te danes ne bi ničesar pomenile proti nemški vojski, ki šteje milijone. Če se hoče Francoska uspešno braniti, morajo njene nove čete znašati na stotisoče. To bodo pa težko spravili skupaj.

Pomen novih francoskih čet je odvisen največ od tega, če se bo posrečilo glavnemu delu francoske armade umakniti proti jugu, da se ondaj pripravi za nove boje. Čeprav so tedaj velike ovire za sestavo novih francoskih čet, vendar moramo računati z njimi in z njihovim odporom.

Iz tega se vidi, da odločitev v nemško-francoski vojski nikakor še ne bo padla, če tudi zmaga v sedanjih že 22. dan trajajočih hudih bojih, nemško orožje.

× × ×

London, 26. septembra. (Kor. urad.) »Manchester Guardian« pravi, da je nemško stališče ob reki Aisne tako trdno, da mora vsak napad, če ne nastopi kakšno strateško presenečenje, dovesti do nasprotnega učinka. Napadi na to stališče morejo le tedaj imeti kak uspeh, če bi bil sovražnik prej že popolnoma utrujen. Nemci so umetnost utrjevanja na bojnem polju dovedli do višine, ki je doslej ni nihče dosegel. Oni znajo postojanko, ki je po svoti naravi navadno trdna, spremeniti v utrdbo, ki je močnejša in ima več odporne sile kakor obrambna črta, napravljena iz jekla.

× × ×

KAKO JE AVSTRIJA IZVRSTNO POMAGALA NEMČIJU.

Dunaj, 26. septembra. (Kor. urad.) Glavni ravnatelj Skodovih tvornic Karel pl. Skoda je bil danes od cesarja sprejet v posebni audijenci. Pri tej priliki je imel pl. Skoda priložnost izročiti cesarju model oblegovalnih topov, izdelkov Skodovih tvornic, ki so pri obleganju na Francoskem in Belgiji se izredno obnesli.

× × ×

ANGLEŠKA KONJENICA UNIČENA.

Gent, 25. septembra. Tukajšnji listi poročajo, da so bile zadnje dni na francoskem bojišču popolnoma uničene tri angleške konjeniške divizije, ki so naskakovale nemško tonpištvo. Od 12.000 mož se jih je vrnilo 220.

× × ×

PRUSKI PRINC OSKAR OBOLEL NA BOJIŠČU.

Berolin, 26. septembra. (Kor. urad.) Po došlih poročilih je žalibog moral pruski princ Oskar svoj polk zapustiti. V bojih pri Metz si je nakopal vsled prenapornosti akutno srčno slabost, ki zahteva brezpogojni mir in oskrbo. Pri mladostno krepi naravi prince je upati, da bo kmalu okreval in da ta bolezen ne bo imela nohernih slabih posledic.

× × ×

ZANIMIVA EPIZODA V SOISSONU.

Milan, 26. septembra. »Corriere della Sera« poroča s francoskega bojišča: Ko so Nemci korakali v Soissons, so pobegnile vse francoske oblasti. Bati se je bilo ropanja. Tedaj stopi neka gospa pred nemškega poveljnika in mu reče: »Jaz zastopam župana v Soissonu. Prevzemam vso odgovornost njegove službe.« Gospa, po imenu Macderez, se je nastanila v mestni hiši, izdala odredbe glede rekvizicije, branila pravice mestnih prebivalcev in ščitila njihovo imetje.

× × ×

ANGLEŠKI LETALEC NAD KELMORAJNOM.

London, 25. sept. Dopisnik lista »Morning Post« poroča z nemške meje: Angleški zrakoplovi so poleteli najprej k sprednjim postojankam ob meji. Potem se je en oddelek ločil od njih, da bi poletel proti Kölnu. Ti letalci so krožili

kakih 90 minut nad Kölnom, ki je bil odet z gosto meglo. Niso se upali kar na slepo metati bomb, da bi ne zadeli in poškodovali cerkva in zasebne lastnine. Ker niso mogli dognati, kje se nahaja lopa za »Zeppelinovce«, so se vrnili.

× × ×

REIMS IN HRVATI.

Reims, ki ga Nemci bombardirajo, ima za Hrvate poseben pomen. V reimški katedrali se je namreč mnogo stoletij hranil eden najsijajnejših spomenikov hrvatske glagolske književnosti, takozvani »reimški evangelij«, ki ga je francoski slavist Louis Leger izdal v prekrasnem izdanju z vsemi zlatimi inicijali divnega originala. Na ta evan-

Rusi se boje nemškega prodiranja proti Petrogradu.

V dobro poučenih vojaških strokovnjaških krogih se sodi, da je stagnacija, ki je nastala na gališkem bojišču, značilna za rusko taktiko na severovzhodnem bojišču. Rusi imajo doslej že velikanske izgube. Ruskim vojnim ujetnikom je dosedaj skupno okoli 150.000 mož, kje so pa še ranjeni, bolni in ubiti vojaki. Samo v obeh Ivovskih bitkah so izgubili Rusi do 100.000 mož. Ako pomislimo, da so samo nemške čete popolnoma uničile 13 do 15 ruskih armadnih zborov, lahko rečemo, da je veliki ruski vojaški tabor v Vilni, odkoder so črpali svoje moči za boje proti Nemčiji, če ne popolnoma izčrpan, pa vsaj tako izrabljen, da Rusija s tem materijalom ne more več podvzeti svoje ofenzive proti Nemčiji. Z ruske strani se je naglašalo, da hoče ruska vojska najprej pričeti z ofenzivo proti avstro-ogrski vojski, in ko bi tu končala svojo nalogo, se hoče z vso vojno silo vreti na Nemčijo.

Vidi se pa, da to ni načrt ruskega vojnega vodstva, ali pa da se ta načrt z ozirom na velikanske izgube, ki jih je ruska vojska pretrpela v Galiciji, ne da izvesti. Eno ali drugo je gotovo, ker je na gališkem bojišču prišlo do stagnacije s tem, da Rusi ne prično z ofenzivo — izvzemši manjših napadov — in da ne gredo s svojih pozicij, katere so zavzeli, čeprav imajo veliko premoč nad našo armado. Vprašanje je sedaj, kaj je vzrok tej stagnaciji; ali velikanske ruske izgube v Galiciji, ali pa prevoz ruskih čet iz Galicije proti Varšavi, da bi se tam vrgli z vso silo na Hindenburga. Najbrže bo oboje vzrok, da so Rusi prekinili svojo ofenzivo v Galiciji. Rusija je namreč vsled ofenzive generala Hindenburga veliko bolj ogrožena, nego vsled uspehov naše defenzive v Galiciji.

General Hindenburg ogrožava Varšavo. V slučaju, da bi ta padla, bi se gotovo vrgel na Vilno in tam poskusil uničiti veliki ruski tabor. Če bi se mu to posrečilo, bi jo Hindenburg najbrže udaril proti Peterburgu. Kakor nam kažejo primere na belgijskem in francoskem bojišču, bi se nemška vojska malo ozirala na trdnjave, ampak bi po taktiki Friderika Velikega kar mimo njih prodirala. Rusi bodo zato gotovo napeli vse svoje sile in spravili skupaj kolikor mogoče veliko čet, da prerežejo generalu Hindenburgu pot proti severu. Brezdvomno bi se Nemci nekaj časa ustavili pri Varšavi, da s tem zadržijo nekaj ruskih armadnih zborov, ki bi bili potrebni za obrambo tega mesta. Da bi se Rusi pravočasno mogli zbrati na severovzhodnem bojišču, je vsled slabih železniških zvez, vsled ogromne vojne sile, ki bi bila potrebna, in vsled sedanjih klimatičnih razmer zelo dvomljivo. Gotovo je, da bo Rusija, ako tega ni že storila, svojo najmočnejšo silo, katero je poslala v Galicijo, razdelila in en velik del poslala proti Hindenburgu, drugi del pa obdržala v Galiciji. Na ta način bi avstro-ogrska armada zopet lahko pričela z ofenzivo proti Rusiji in tako bi taktično delovanje obeh zavezniških vojsk soglašalo in skupno napredovalo proti Rusiji.

× × ×

BOJI V VZHDNI PRUSIJI — DE-MENTU.

Berolin, 26. septembra. (Kor. urad.) Wolffov urad poroča: Vest, ki jo priobčujejo francoski listi, kakor navaajo po petrogradskem viru, češ da so Rusi uspešno prodirali pod Rennenkampom in zopet zasedli Soldav, je docela izmišljena.

Soldav je mesto ob istoimenski reki. Leži južnozahodno od Neidenburga v južnem delu vzhodne Pruske blizu ruske meje.

× × ×

AVSTRIJSKE VOJNE UJETNIKE V LUBLINU POZDRAVLJALI S ŠOPKI. POGROM V HOLMU.

»Naprzod« poroča: Na avstrijske vojne ujetnike, ki so jih v Lublin prepeljali, je prebivalstvo metalo šopke cvatic, kar

gelij so francoski kralji polagali prise-go. Toda več sto let nihče ni vedel, v katerem jeziku in s katerimi črkami je pisana ta »sveta knjiga«. Vedelo se je le, da je knjiga sveta in krščanskega izvora, ker je imela na platnicah velik križ. Niti Peter Veliki, ruski samodržec, kateremu so ob neki priliki knjigo pokazali, ni vedel, kakšen jezik se v njej krije. To pa ni čudno, ker se je slavistična znanost začela šele sto let po Petru Velikem in šele takrat se je začela proučavati hrvatska glagolica kot znanstvena disciplina. »Reimski evangelij« so morali prinesiti z Vzhoda še francoski križarji, ki so hodili preko naših jugoslovanskih dežel.

× × ×

KAJ PRIPOVEDUJE VOJAŠKI ZDRAVNIK O VOJNIH NAPORIH.

»Naprzod« objavlja poročilo nekega vojaškega zdravnika, ki je sodeloval pri Auffenbergovi armadi. Izvaja: Rusi so proti nam poslali veliko polkov iz dežel, ki leže ob Volgi in ob Donu. Rusi se ne vojskujejo z orožjem, marveč z množico. Naša artiljerija je izvrstna. Rusi ne varujejo ljudi, niti ne krogel, zato bo Rusom kmalu pošla sapa. V naših vojnih bolnišnicah leži več ruskih kakor avstrijskih ranjencev. Razmerje naših ranjencev nasproti ruskim je tako, da pride na dva naša ranjenca osem Rusov. Ruske čete so izstradane in slabo izgledajo. V železnicah mrtvih Rusov so naši zdravniki našli oves, surovo koruzo itd. Prosluli kozaki so bojazljivci. Cela stotnja beži, če zagleda pet naših dragoncev. Dušna utrujenost povzroči, da postanejo vojaki nasproti vsem naporom neobčutljivi. Padejo na tla in hitro zaspe. Najbolj razočarani so vojaki, če so spali v kaki sobi in morajo drugi dan zopet pod milim nebom prenočiti. Izkušnja nas je tudi naučila, da čutijo izpočiti vojaki, če so ranjeni, večje bolečine, kakor utrujeni.

× × ×

MAKSIM GORKI NA GALIŠKEM BOJIŠČU.

Stockholm, 25. sept. Znani ruski pisatelj Maksim Gorki se je kot prostovoljec udeležil več bojev v Galiciji.

× × ×

RUSI VNDARLE RABIJO DUM-DUM KROGLE.

Dunaj, 26. septembra. (Kor. urad.) Med vojno municijo, katero so Rusi pustili na bojnem polju pri Krasniku, so tudi patroni, ki so na prednjem koncu toliko odrezani, da se vidi svinec (dum-dum krogle). Naše zunanje ministrstvo je takoj to kršenje tretje haške deklaracije naznanilo zveznim in nevtralnimi vladam z dostavkom, da naše c. in kr. vrhovno armadno poveljstvo za sedaj ne misli nastopiti z represalijami.

× × ×

KAKO JE V VARŠAVI.

V Varšavi je dijakom nemških podanikov prepovedan obisk srednjih šol. Avstrijskim državljanom češke narodnosti je obisk dovoljen pod pogojem, da njih starši sprejmejo rusko državljanstvo. Pretežna večina Čehov se ni udala temu nasilju. Turški podaniki, katerih je posebno veliko v Varšavi in Lodzu, so vsi internirani, čeprav še ni prišlo do rusko-turške vojske. Turški podaniki grške narodnosti so svobodni pod pogojem, da pri varšavskem grškem konzulatu zaprosijo grško državljanstvo. Poljaki, ki so nemški ali avstrijski podaniki, so bili vsi odpeljani v Orenburg na azijsko mejo. Teh je okoli 6000. Postopanje vlade in občinstva s temi Poljaki je razmeroma dobro. Dovoljeno jim je stanovati v Orenburgu in lahko tudi kaj zaslužijo. Za siromašnejše skrbi mestni poljski odbor.

Rennenkamplov sin aretiran.

Otroci ruskega generala Rennenkampfa, ki se je v sedanjih vojni žalostno proslavil z različnimi krutimi odredbami v Vzhodni Prusiji, so se že več let izobraževali v raznih šolskih zavodih v Vratislavi. Začetkom letošnjega poletja je Rennenkampf vse otroke vzel domov. Kako se pa začudi te dni razrednik na mestni nižji gimnaziji, ko nenadoma zapazi med učenci 17 letne-

ga Rennenkampfovega sina. Na profesorjevo vprašanje, kako pride vendar on zopet semkaj, je fant odgovoril, da se je pridružil transportu ruskih vojnih ujetnikov in se med njimi zmazal čez mejo. Sedaj se hoče »dalje učiti«. Profesor je takoj obvestil zavodovo ravnateljstvo, to pa varnostno oblast, ki je mladega Rennenkampfa kot špijona zaprla.

Kdaj bo Nemčija sklenila mir?

Berolin, 26. sept. (Kor. urad.) Napram raznim vestem, da Nemčija želi mir, se konstatira, da je splošno mnenje v Nemčiji to, da bodo merodajne osebe v Nemčiji in nemško ljudstvo sklenilo mir samo takrat, kadar bo položaj tak, da je v bodočnosti izključen vsak napad na Nemčijo. To naziranje je v Nemčiji splošno.

Italijani se morajo v Cirenajiki boriti z ustaši.

Milan, 25. sept. »Corriere della sera« poroča iz Bengazija v Cirenajki, da se je polkovnik Latini z močnimi četami vseh strok južno od Slonte uspešno bojeval proti ustašem, ki jih je bilo okrog tisoč. Bili so dobro organizirani in so imeli tudi artiljerijo. Ustaši so se besno branili in so jih Italijani premagali še le z bajonetnim naskokom. Zasledovali so jih še kakih šest kilometrov, a naposled so se morali opoldne vsled pomanjkanja vode vrniti proti Slonti, kamor so dospeli pet ur po odhodu. Na povratku so jih oddelki ustašev vnovič nadlegovali. Italijanske čete so imele sledeče izgube: trije častniki mrtvi, eden ranjen, šest ranjencev med belokožci, dvainštirideset med urojenji. Beduinski ustaši so imeli 118 mrtvih.

Italija proti francoskim nabiralcem italijanskih vojakov.

»Corriere della Sera« poroča iz San Rema: Italijanska vlada je izvedela, da vabijo francoski nabiralci ob francosko-italijanski meji mlade Italijane, da naj v francosko armado vstopijo, in da izvabijo veliko mladih ljudi. Odredila je zato stroge odredbe, da prepreči nadaljnje delovanje francoskih nabiralcev.

Bolgari ne pojdejo na ruske ilmanice.

Sofija, 26. septembra. (Kor. urad.) Nacionalistični listi priobčujejo z velikim zadovoljstvom izjavo barona Fuchsa, da dela Avstro-Ogrska na to, da morajo Makedonijo dobiti Bulgari. »Kambana« primerja s to izjavo prazne ruske obljube, ki se glase, da se bo ta želja Bulgarov po možnosti izpolnila, če bodo Bulgari Rusom in Srbom pomagali. Navedeni list pravi, da je to nova preračunjena prevara. Desetletja so Rusi zatrjevali, da v Makedoniji ne stanujejo Bulgari, marveč neko posebno slovansko pleme. Desetletja so ruski konzuli podpirali Srbe in Grke proti Bulgarom. Lanska katastrofa Bulgarije je rusko delo, in vse sedanje obljube Rusije so že zato brez vsake cene, ker bi se bulgarske želje mogle izpolniti samo na stroške Srbov in Grkov. Bulgarsko ljudstvo zasleduje samo bulgarsko narodno politiko in ne mara ljudi, kakor Gešov in Danev, ki sta zakrivila bulgarsko katastrofo in sta zdaj zaradi izdajstva domovine v preiskavi.

Vesile izroče Turčiji nolo radi kapitulaciji.

Carigrad, 25. septembra. Veleposlaniki se dogovarjajo glede besedila druge note porti, da naj odgovori meritorno o vprašanju glede kapitulacij. Ta nova nota se izroči turški vladi v bližnji bodočnosti. Kakor znano, se je prva nota vesil glasila, da ne morejo vzeti odločbe o odpravi kapitulacij v vednost, da si pa veleposlaniki pridržijo pravico, da o stvari sporoče svojim vladam.

Boji na morju.

London, 26. septembra. (Kor. urad.) Parnik »Preussen« je došel v Santhos ter je izkrcal kapitana in 15 moških parnika »India Prince«, ki je bil od parnika »Kronprinz Wilhelm« potopljen. Drugi del moštva omenjenega potopljenega parnika je bil rešen na parnik »Ebernburg«.

Kodanj, 26. septembra. (Kor. urad.) List »National Fld-Ende« pravi: Delo nemške križarice »Emden« se more primerjati z »letečim Holandeem« ali z onim »Alldama«, to je ona ladja, ki

je v amerikanski meščanski vojski 14 mesecev bila strah trgovskih ladij. Gotovo je Emden v Madrasu napravila samo malo škode ali odločnost, s katero ta križarka nastopa, jo napravlja med ljudstvom popularnejšo kot vse nemške brodovje, ki za topovi kielske luke leži zavarovano.

Najresnejša nesreča britskega brodovja.

London, 25. septembra. Z ozirom na pogibelj treh angleških križaric piše strokovnjak v »Times«: »To je najresnejša nesreča, ki je zadela britsko brodovje od začetka vojne. V njej je nauk za mornarico in narod.« — »Daily Chronicle« pripominja v uvodniku: »Nasproti izgubi našega izbornega moštva nimamo zaznamovati nobene nemške izgube. Težko bomo brez posebnih previdnostnih sredstev svoje dreadnoughte spravili v take vode, ako istega ne store Nemci.« Strokovnjaški sotrudnik lista pa piše: »Zagotavlja se nam, da bo hidroplan opazovalcu omogočil izpaziti navzočnost podmorskih čolnov. Toda kaj pa, če je to potrebno ob osmih jutraj v jeseni, ali pa če ni mogoče uporabiti hidroplana, ker bi isti sovražniku izdal, da se nahaja v bližini napadalna pomorska sila?« — »Daily Telegraph« pravi: »Treba priznati, da se je napad izvršil s popolnim uspehom.«

Uničena grška ladja.

Rovinj, 25. septembra. Grška ladja »Maria« se je potopila v bližini rovinjske obali. Od posadke se je rešila samo ena oseba. (Vesti nekaterih listov, da bi bila »Maria« grška križarica, skoro gotovo ne bodo resnične.)

Grško-turška pogajanja izjalovljena.

Bolgarsko vladno glasilo izvaja o izjalovljenih grško-turških pogajanjih: Gospoda Politic in Zeins sta v Niš odpotovala, ne da bi bila kaj doseгла. Nekaj dni sta se nato mudila v Nišu, odtam sta pa odpotovala v Solun. Kakor izvajajo merodajni turški politiki, obe državi pogajanj ne bosta nadaljevali. Nasprotstva med Turčijo in Grško še obstajajo in se najbrže še povečajo.

Nemška Nova Gvineja v angleških rokah.

London, 26. sept. (Kor. urad.) Kakor naznanja admiraliteta, je dobila od podadmirala Bateya brzjavko, ki sporoča, da so avstralske čete zasedle Friedrich-Vilhelmshafen, sedež vlade v nemški Novi Gvineji, ne da bi se jim kdo z orožjem upiral. Sovražnik je bil očitno zbran na Herbertshöhe, kjer so se vršili boji. V Friedrich-Wilhelmshafenu so razvili angleško zastavo in uredili garnizijo.

Japonci za Indijo nevarni.

Berlin, 25. sept. »Tageblatt« poroča iz Rima: Ugledni profesor Rivetta, ki je bil doslej dragoman veleposlaništva v Tokiju, poroča, da je bila za časa rusko-japonske vojne Indija preplavljena s podobami mikada. Japonci se smatrajo kot Azilci za bodoče rešitelje in osvoboditelje Indijcev. Vsled tega da se Anglija ne bo upala, da bi poslala, če izbruhne v Indiji vstaja, po japonsko pomoč.

Muslimski mornarji se upirajo Angležem.

Carigrad, 26. septembra. (Kor. urad.) »Sabah« piše: Angleška vlada je poslala nekaj parnikov paroplovne družbe »Khedivial-Line« v Indijo, da bi od tam prepeljali čete v Egipt. Na nekem parniku se je uprlo 180 mornarjev, ki so izjavili, da nočejo dalje služiti, ker jim otomanska domovinska ljubezen in vest to prepovedujeta. Mornarje so s parnikom »Saidieh« pripeljali v Carigrad. »Sabah« čestita tem turškim mornarjem, da so se tako domoljubno obnašali.

Albanci proti Esad paši.

Drač, 26. septembra. Skupščina v Tirani se je izjavila proti vrnitvi Essad paše v Albanijo.

Kolera v Brnu.

Dunaj, 26. sept. dravstveni oddelek notranjega ministrstva poroča: Dne 25. t. m. se je v Brnu po bakteriološki preiskavi dognal slučaj azijske kolere, ki je na njej obolel vojak, kateri je dospel dne 24. t. m. v Brno in so ga takoj dali v bolniško oskrbo. Ukrenilo se je vse potrebno.

Ne prezrite! Izplačevanje podpor.

Dela je zdaj na kmetih čez glavo. Ženske, ki hodijo po podpore v davkarije, zamude pa silno mnogo časa; tudi s stroški so zvezana ta pota. Dvakrat na mesec v davkarijo, zlasti iz oddaljenih krajev, pomeni ogromno izgubo na času in denarju.

Na Brdu je davkarija, — hvala ji za to, — tako-le postregla ljudstvu: Iz par oddaljenih občin pride župan po denar za celo občino. Prejemalci in prejemalke doma napravijo pobotnice, ki jih vzame župan, oziroma kak drug njegov pooblaščenec in nese na davkarijo. Tam prejme denar. Ljudje ga lahko brez truda pri njem dobe ob nedeljah. Čast blagoviškemu in šentgotardskemu županu, ki gresta v tem oziru tako požrtovvalno ljudem na roke! Seveda tudi davkariji!

Za tako skupno pobiranje podpore ni druge ovire, nego ta, da morajo — po ministrskem ukazu na davčne urade — izplačujoče blagajne prejemnike izpraševati, ali so v osebnih ali gospodarskih razmerah svojcev nastale bistvene izpremembe, in ali je na aktivno službovanje pritegnjena oseba v resnici še v aktivni službi. Zato najlože župan sam sprejme podpore, ker obenem lahko uradno potrdi, da ni nobene bistvene izpremembe v osebnih in gospodarskih razmerah in da je dotična oseba še v aktivni službi, oziroma pove, če se je kaka taka izprememba izvršila.

Treba je torej: podpirancem napraviti pobotnice po blanketih, ki se dobe pri davkarijah. Pomožni odbori imajo tu lepo priložnost za pomoč. Če župan sam nese pobotnice na davkarijo, je stvar v redu; kjer pa ne more ali morda neče, naj pa za vsakega napravi potrdilo o izpremembah. Za tiste, kjer ni izprememb, se potrdilo lahko napravi obenem, v eni listini. V tem slučaju tudi kak drug — najboljši član pomožnega odbora — gre po denar.

Naj se vsaj v krajih, ki so oddaljeni od davkarij, takoj preskrbi, da bodo že z oktobrom prejemniki podpor obvarovani škode, ki jo imajo zdaj, ko sami hodijo po denar.

Pismo iz Šv. ce.

Bern, 18. sept. 1914.

Letošnje leto je obetalo Švicarjem, ki so zelo na tujce navezani, lepe dohodke. Zdaj pa tak konec! Hoteli in gostilne so prazne, seveda, vojska je udarila, ko se je pravkar pričel naval tujcev; a vsi so pobrali šila in kopita, ko je prevzel vojni Mars svojo krvavo vlogo v Evropi. Dobro je le, da je letina tudi v Švici dobra; žita in sadja so Švicarji veliko pridelali.

Gospodarstvo v Švici seveda trpi. Švicarji so, da branijo nevtralnost svoje male države, izvedli splošno mobilizacijo. Velike tvornice so zato zelo udarjene, ker so najmočnejši delavci pod orožjem in ker se surovine ne morejo uvažati, izdelki pa ne izvažati. Tvornice večinoma počivajo ali so pa svoje delo izdatno omejile.

Letošnje zime se Švicarji boje. Premoga namreč primanjkuje, ker v mirnih letih dobe okroglo 330.000 železniških voz po 10 ton (= 10.000 kg) iz inozemstva, in sicer iz Nemčije 284.500, iz Francije 32.000 in iz Belgije 14.700 voz. Od junija naprej se premog ni uvažal; šele zadnje tedne so ga pripeljali nekaj iz Nemčije, a radi obratnih razmer v južnozahodni Nemčiji je uvoz premoga zopet izostal. Veletržci s premogom upajo še na drva, in sekira poje po švicarskih gozdih tako, kakor prej še ni nikdar pela.

Mobilizacija 500.000 mož stane Švico vsak dan 1.400.000 frankov, ogromna vsota za malo deželo. Švicarji čuvajo lastno deželo, kar koristi pravzaprav Francozom in Nemcem. Švicarji zato tudi pričakujejo, da jih bo tisti, ki bo zmagal, odškodoval. Za izredne izdatke iščejo v Švici tudi novih dohodkov in nameravajo uvesti tobačni monopol.

Švicarska deželna razstava, ki se je res zelo lepo pričela, izkazuje seveda tudi velikansk primanjkljaj. Mogoče je, da jo bodočo spomlad še enkrat otvorijo.

Celo časopisni v Švici izhajajo že na takozvanem vojnem, slamnatu rumenem, trdem papirju.

Dnevne novice.

— Na severnem bojišču je bil ranjen dr. Bogumil Vošnjak, bratranec padlega stotnika Samo Vošnjaka. — Očeta Jožefa Turka iz Rovt pri Podnartu je zadela kap, ko so mu dva sina poklicali v vojno. Starejši sin nadporočnik Vincenc Turk je bil potem težko ranjen, mlajši sin Jožef je pa vsled ran umrl v bolnici v Požunu. — Na sever-

nem bojišču je padel poveljnik 11. lovškega bataljona iz Gradišča ob Soči, podpolkovnik Norbert Frass. Padel je na ruskem bojišču šef generalnega štaba 15. inf. divizije grof Christalnig. Na Dunaju je umrl na ranah, dobljenih na bojišču tajnik c. kr. kmetijske družbe štajerske, Franjo Holz. — Solnograški arhitekt Pavel Geppert je bil ranjen v nogi in so ga Rusi ujeli.

— F. S. Vilharjeva opera »Lopudska sirotica« je na zagrebškem gledališču izborna uspešna. Besedilo je sestavil dr. Ogrizović. V »Lopudski sirotici« je gosp. Vilhar res s svojo čustveno liriko in s krasnimi zbori očaral občinstvo. Opera se je izredno lepo pela. V prvem redu gre pohvala g. Mileni pl. Sugh-Stefanac, ki je krasno, tako muzikalno kakor dramatično izvedla vlogo Mare. Odlikovala se je v svoji vlogi zelo tudi gospica Bauer. V vlogi Lodovica se je predstavil novi lirski tenor g. Armidij, ki je zelo simpatičen pevec. Popolnoma na svojem mestu so bili osobito gg. Bukšek, Vulaković, Sinder in Lesič. Zbor in orkester sta bila dobra, a osobito lepo je bila scenerija izvedena. Občinstvo je g. Vilharja poklicalo na oder. Upamo, da dobimo priliko in možnost to opero našega rojaka kmalu čuti tudi v Ljubljani!

— Nenadna smrt znanega bivšega plesnega učitelja. Gotovo je v Ljubljani in Trstu malo ljudi, ki bi ne poznali bivšega plesnega učitelja Julija Morterra. A ne le v Trstu, temveč tudi v Ljubljani so ga poznali, ker se je bil pred kakimi 15 leti preselil iz Trsta v Ljubljano in tu mladino učil plesa. Včeraj ob 9. uri je šel Morterra od doma — stanoval je v hiši št. 39 na Acquedottu — a ko je prišel v ulico Carducci, mu je začelo prihajati slabo, in slednjič je padel na tla: prenesli so ga v vežo hiše št. 26 v ulici Carducci in pozvali k njemu zdravnika z zdravniške postaje. A ko je zdravnik prišel k njemu, je bil Morterra že mrtev. Pokojnemu Morterra je bilo 62 let.

Zanimivo pismo iz Zgornje Alzacije.

O usodi opatiije Oelenberg.

Kakor oaza v gostem temnem gozdu življenja se zdi človeku opatiija Oelenberg. Pokojno in domače zre cerkev v deželo, ki jo razrivajo železni koraki vojnih borcev in od njenih zidov odmeva gromenje topov, ki prihaja od Vogezov. Nekaj odtin na stehi in zidovih priča o bojih, ki so divjali krog samostana; drugače je opatiija ostala nepoškodovana. Noben menih ni pobegnil, nobeden ni bil v Rastattu ali kje druge ustreljen, nihče se ni »častno« zadržal nasproti Francozom. Od 170 prebivalcev sta 2 odpotovala v domači kraj, 20 jih je prišlo v Xheim pod zastave in 2 sta kot prostovoljca stopila v armado. Četudi trapist svoje prave domovine ne išče na zemlji, ga to ne ovira v resnični ljubezni do domovine in zvestem spolnovanju vseh dolžnosti, ki jih zahteva od njega. Pri posvetitvi nove cerkve 9. maja 1905. se je ministerial svetnik Hamm, brat prejšnjega predsednika deželnega nadsodišča v Kolnu, v vladnem imenu zahvalil opatu in samostanu za mnoge deželi izkazane usluge in napil nadaljnemu prospehu, rasti in razcvetu Oelenberga.

Po bitki pri Mühlhausnu se je za samostan začel kritičen čas. Zjutraj ob 4. so se Francozi vrnili iz Mühlhausna, v prvih vrstah častniki; rekli so, da bodo Nemci do večera tu.

Tako je tudi bilo. Ob 5. uri 10 min. je v samostanu zvonilo k večernicam. Ob istem času so Francozi napravili izpad iz nasproti ležečega heimsbrunškega gozda, nakar se je pri samostanu razvil ljut boj. Nemci so izprožili pet strellov iz topov proti samostanu, nato je bilo izdano povelje, da se obstreljevanje ustavi. To večerno zvonjenje bi bilokmal postalo usodno za samostan; kajti najprej se je smatralo za Francozom dano znamenje. Kratkoterm, v samostanu ni manjkalo vsakovrstnega razburjenja. Iz tega so nastale govorice, da je bil Oelenberg uničen, da je bilo 61 patrov v Rastattu ustreljenih, kar je žal našlo pot skozi nemško časopisje in rodilo sovražno razpoloženje med severnimi Nemci. Iz tega boja je sprejel samostan 170 ranjencev, od katerih so doslej 4 umrli. Pater, čegar mornariško-zdravniška uniforma leži v skrinji poleg krasne gotične kazule, ki jo je nosil nadškof dr. Nörber iz Freiburga, ko je blagoslovil novo cerkev, in pa pater, ki je bil v svetu slaven specialist za želodčne in črevesne bolezni, oba v najlepši moški dobi, oskrbujeta ranjence z isto ljubeznijo, kakor so jim stregli njuni bratje l. 1870. O tem je pisal načelnik zdravnik dr. Fischer, da je »meniški lazaret kmalo dosegel glas pravega Eldorada«. Lazaret je obiskal grof Schlieffen, general pl. Moltke pa samostan. Kar je tu videl, je na tihega

misleca vplivalo tako močno in trajno, da je v ministrskem svetu z vso silo svoje besede nastopil za to, in tudi dosegel, da je bil Oelenberg izvzet, ko so se razpustili samostani. Sedanji trapisti vneta posnemajo svoje očete. Mnog izmed njih se je l. 1870. boril za Nemčijo in danes se bore ravno tako.

Ko so Francozi v drugo prišli na Oelenberg, je bil samostan točno in tedne odrezen od vsega sveta. Nobena pisma, nobena časopisa, nobena poročila niso Francozi spustili skozi. Med triurno hišno preiskavo so menihi zaprli. Ko je poveljnik v blagajni našel tako malo denarja, se je zelo začudil in menil, da mora po njegovi sodbi samostan imeti najmanj 20 milijonov premoženja.

Laike in goste so zvezane odpeljali v Reiningen, kjer je bilo 5000 Francozov in 120 topov. Opata in patra, ki je imel skrbeti za goste, so vzeli s seboj; zagovarjati sta se imela, ker je baje cel samostan poln špijonov. Komaj uro po njihovem odhodu so prišli Nemci. Od tedaj pri Thannu ne prestando grme topovi; kemična tovarna gori. V Schweighausnu so zgoarele šola, cerkev in orgle. En učiteljev sin, ki je bil pred nekaj tedni posvečen za diakona, je bil v vojni vihri ustreljen v trenutku, ko se je prikazal med hišnimi vratni. Sinoči ob osmih, ko je bila že popolna črna tema, se je razvil močan pehotni boj. Hartmühle, ki leži tri četrt ure naprej od samostana na cesti Reiningen-Niederburnhaupt, je za barikadiran; Francozi vsak dan iščejo tod za špijoni.

Pismo iz Krakova.

Nacelný komitat Narodowy.

Čitateljem Vašega cenjenega lista je znano, da igrajo poljske legije v sedanjih vojni proti Rusiji važno narodno-obrambno vlogo. V poljskih legijah se zbira narodnozavedna poljska mladina, ki si urj duha in telo, ki, dobro izvežbana in vojaško oborožena, stopa v boje proti ruskemu nasilju in se na tak način z orožjem v roki in upom v srcu bori za osamosvojenje poljskega naroda. Organizacija je razširjena po celem Poljskem in v času miru je morala pretrpeti marsikatero napade od poljske strani, ker so nastopali ljudje, ki bi bili radi mladinsko organizacijo odtujilo edino pravemu geslu: Vse za vero, dom, cesarja. V tem pogledu so se vršile še letos polemike, katerih predmet je bilo vsepoljsko narodno obrambno delo. Nastopale so pri teh kritikah tudi ameriške poljske organizacije. Po izbruhu vojske se je mnogo izpremenilo. Poljskemu narodu se je začela obetati boljša bodočnost, ki naj odreši čez stoletja zatirane brate iz kraljestva izpod ruskega jarma. Poljski narod je razumel ta historični trenutek in se v celoti zedinil pod takozvanim: »Nacelný komitat Narodowy«. Ta komitat je prevzel vse narodne obrambne posle Poljske, ki so bili prej v področju najrazličnejših organizacij. Zlasti važna stvar so poljske legije, za katere mora sedaj skrbeti ta odbor. Posledica je, da zbera sedaj Poljaki silno veliko denarja za to oboroženo svojo organizacijo. Pri zbiranju prispevkov za legije ne najdeš na celem Poljskem nobene razlike več.

Mlado in staro, revno in bogato, celo židje, — vse tekmuje in vsakdo hoče po svojih močeh pripomoči k srečnemu izidu velikanskega boja, kakršnega zgodovina še ni videla.

»Nacelný komitat Narodowy« je nastal v Krakovu v tej obliki vsled pritiska občinstva. Mišljenje poljskega ljudstva, iz katerega se je rodil, je mišljenje tega odbora. To mišljenje najbolje sporočim Slovencem, ako podam oklic Poljskega Kola: Utrjeni v edinosti si pridobimo vpliv na tok dogodkov, vsled česar je treba ustvariti javno narodno organizacijo in z njeno pomočjo vzbuditi v življenje večje, na zunaj močne vojaške oblike, reprezentujoče poljsko misel. Plemeniti vladar te države, pod katerega pravično in modro vladno se je del našega naroda mogel razvijati in množiti poljske sile in cela njegova mogočna armada, idoč v boj za najvišje kulturne ideale, gledata na poljski narod kakor na izkušenega branitelja teh idealov, ki ima danes možnost, kakor še nikoli, da se reši suženstvi, ki je zatiralo telo in omadeževala dušo. V tem času mora narod vedeti, da živi in živeti hoče, da želi in zna obstati na prostoru, ki mu ga je Bog določil, in ga braniti proti sovražniku.

Tudi Slovenci spremljamo s srčnim voščili poljske legijonarje v vse njih boje za srečo in kulturno neodvisnost proti ruskemu nasilstvu! Bog naj čuva Poljsko in plemeniti narod poljski!

Življenje v Krakovu.

Življenje v Krakovu je sedaj silno živahno. Ko se je bil izpraznil Lvov, so kmalu napolnili mesto begunci iz Lvova, katere si takoj spoznal po lvovskem narečju. Lvovčani govore sila mehko poljsčino, ki je že sama na sebi mehka. Zdelo se ti je, da slišiš po ulicah prepevati tihe in žalostne pesmi. Z Lvovčani je prišlo seveda na stotine židov, katerim se strah in bojazen prestalih dni vidi na obrazu. Vsi ti izseljenci se pripravljajo seveda na daljše potovanja v vse kraje države, v Šlezijo, na Češko in Moravsko; židje tišče najbolj proti Dunaju. Je mnogo bede med revnimi begunci in Krakovčani store, kolikor morejo, da jim olajšajo to bedo.

V Krakovu je tedaj vsled tega neobičajnega ljudskega preseljevanja silno živahno vrvenje. Ulice natisne ljudstva, na kolodvorih prava gnječa, pred blagajno na stotine ljudstva, ki zahteva vozni listov v razne kraje. Vsi vlaki nabiti do zadnjega prostorčka.

Neverjetne govorice.

Vsled tega je čas kakor nalašč za širjenje najneverjetnejših govoric o usodi krajev, zasedenih od Rusov. Zlasti o Lvovu se širijo čudovite in neverjetne novice. Pa tudi o Krakovem samem raznašajo marsikako vest kot čisto resnico, ki se kasneje izkaže v čisto drugačni obliki. Za primer naj navedem le eno tako stvar. Dne 8. septembra je začel ves Krakov raznašati novico, da so karmelitski samostan in francoske menihe zaprli, ker so menihi dajali z zvornika karmelitske cerkve znamenja Rusom, ki se nahajajo v Mehovem (!). (To neresnično novico je priobčil po »Nanzodu« tudi »Slovenski Narod«. O. ur.) In kaj je bilo na celi stvari. Resnica je sle-

deča: V samostanu žive izključno Poljaki in Čehi. Provincial samostana je Poljak o. Lamosz. Pred dvema dnevoma je gorela vas pri Kocmyrzowem. Ravnatelj lubomirskega salezijanskega zavoda je slišal, da gori karmelitski samostan v Černi, vsled česar je prihitel z vrtnarjem v samostan Karmelitov v Krakovu in šel z vednostjo priporja na zvonik, da bi videl, kaj je resnica na požaru. Prijor pa je šel na vrt in gledal s kukalom na zvonik, če so gostje že zgoraj. V tem pride vojaška patrolja, preišče samostan, pa ne najde nič sumljivega. Patrolja je sicer vzela vrtnarja, katerega nedolžnost se je kasneje izkazala, a samostan in menihe so pustili popolnoma pri miru. Tako »crescit fama eundo«. Najbrže ste bili ljubljanci to pot prepametni, da bi se katoliški menihi navduševali za francosko brezverstvo in rusko nasilstvo!

Naj Vam za danes zadostuje, o prihodnji morda Vam napišem, če se zgodi kaj zanimivega. Pozdrave Vam in Vašim čitateljem!

Topovi sedanje mornarice.

V krinski vojski l. 1854—55 se je pokazalo, da stare lesene ladje za vsak boj z obrežnimi baterijami so nespособne. Tedanji topovi za bombe (iznajditelj francoski general Paixhaues) so lesene ladje tako hudo zdelale, da so se morale navadno že po prvih streljih umakniti. Francozi pa so v naglici zgradili nekatere oklopne baterije, — lesene ladje, katerim so pritrčili 10 cm debele železne plošče — in se z njimi podali na bojno pozorišče v Krim, kjer se jim je posrečilo nekatere obrežne trdnjave porušiti. Stari gladki topovi, ki so streljali 20—25 cm debele, znotraj s smodnikom napolnjene bombe, niso proti temu oklepu ničesar opravili. Kroglja se je ob oklepu razsula tako naglo, da se notranji naboj celo užgati ni mogel. Po končani vojni je dal l. 1858 cesar Napoleon III. zgraditi prvo oklopno ladjo, fregato »Gloire«, katera je bila zavarovana s 13 cm močnim železnim oklepom. Seveda so tudi Angleži napenjali vse moči in hiteli svoje, naenkrat zastarelo brodogje z novimi železnimi ladjami izpopolniti.

Z dosedanjimi topovi oklopnici ni bilo mogče priti do živega, treba je bilo novih močnejših topov. V krinski vojni so se rabili izključno še gladki topovi, po krinski vojni so pričeli izdelovati nove boljše — risane — topove. Francozi so l. 1859 na Laškem že imeli pri Magenti in Solferinu risane topove, ki so takoj nadkriljevali stare gladke topove, seveda so skušali vsled tega tudi za mornarico prirediti slične, toda močnejše topove. Severno ameriška vojna je mnogo pripomogla k razvoju oklepnih ladij, Ericson je l. 1862 zgradil »Monitor«, ki je še danes merodajen za oklepne ladje, vendar se Američani niso še odločili za risane težke topove, temuč so skušali oklep porušiti in razbiti z velikanskim gladkimi topovi in masivnimi krogli.

Angleška tvrda Armstrong je izdelala l. 1862. risane topove 23 cm kal., s katerimi je bil opremljen velik del tedanjih angleških oklopnih. Z dvema sličnima topoma je bila oborožena italijanska oklopna Affondatore v bitki pri Visu. S temi topovi je bilo že možno pretreti 15 do 18 cm močan oklep. Odslej naprej so gradili ladje z vedno močnejšimi oklepi in prav tako so skušali tudi izdelovati močnejše topove. Armstrong in Krupp sta izdelavala vedno močnejše topove. L. 1872. so imeli že napravljene 30 cm topove. Kaliber topov je vedno raste. In tako vidimo, da so bile italijanske ladje leta 1880 opremljene deloma s 45 cm topovi. Tudi Francozi so imeli v istem času že 37 cm in 42 cm topove na svojih ladjah. Da tudi Angleži niso zaostajali, je samoočeno umevno. Tudi ti so posegli po večjem kalibru in so opremlili nekatere ladje s 40, 34 in 37 cm topovi. Vendar so se pa glede težkih topov jeli pojavljati marsikateri nedostatki. Vsebinska ladij iz onih časov navadno ni presegala 10 tisoč ton in ladje so mogle naložiti le malo (2—4) težkih topov. Tudi glede razsežnosti oklepa se je bilo treba nekoliko omejiti. Nadalje se je spoznala potreba, da vojna ladja ne rabi samo težkih topov, ampak mora imeti poleg njih tudi večje število srednjih in manjših topov, zlasti pa še za brambo proti torpednim ladjicam. Skušnja je pokazala, da je trpežnost težkih topov jako majhna in da približno 30 cm top prenese le 80 do 100 strelj. Omejiti je kazalo torej porabo težkih topov le za najnujnejšo potrebo v boju s sovražnimi ladjami.

Tekom zadnjih 20 let so skoro vse mornarice porabo najtežjih topov opu-

stile in jelo vpeljavati kot enotni kalibr 30½ cm topove. Navadno so bile bojne ladje opremljene s štirimi 30½ centimeterskimi topovi, 8 do 16 srednjimi topovi in poleg njih še z nekaterimi manjšimi topovi.

Rusko-japonska vojna je pokazala, da boj v pomorski bitki odločijo le težki topovi. Izključeno je dandanes, da bi se bojne ladje borile v neposredni bližini, kakor še l. 1866. Bitka pri Čušimi l. 1904. se je pričela na 6 km razdalje in so se med bojem ladje približale k večjem na 4 km. Od tedaj so vse mornarice skušale svoje brodogje opremiti ne samo s težkimi, ampak tudi z daljšimi topovi, ki streljajo projektile z večjo početno brzino in vsled tega dosegajo z njim tudi večje razdalje.

Angleži so spoznali velik pomen težkih topov in so skušali mesto običajnih štirih topov, večje število težkih topov upostaviti na eni ladi. Na ta način je nastala leta 1906. njihova težka oklopna »Dreadnought«, katera je bila opremljena z desetimi 30½ cm topovi.

Odslej so se z mrzlično hitrico poprijele vse države novega tipa in začele graditi po imenovanem vzorcu nove »Dreadnoughte«.

Da pri hitrici, s katero se današnji dan vedno nove iznajdbe in naprave delajo, ne bo ostalo pri sedanjem tipu, je somoobsebi jasno in le malo razmišljanja mora pokazati, da je več verjetnosti za zmago na oni strani, pri kateri je večje število enakih topov, ali pa enako število težjih topov.

Kljub temu, da so imeli že pred 20 leti s težjimi kot 30.5 cm topovi deloma neprijetne skušnje, se je vendarle v najnovejšem času jelo poizkušati z uporabo še težjih topov. Čim težja je krogla, tem močnejši oklep se z njo prebije na isto daljavo. Tako prebije na daljavo 1200 m krogla 28 cm kalibra 305 mm močan jekleni oklep, 30.5 centimeterski projektil 360 mm oklep. Novi močnejši topovi 35.6 cm in 38 cm prebijejo na isto razdaljo 475 mm oklora 535 mm močne jeklene oklepe.

Poleg tega je vsaka granata znotraj napolnjena z razstreljivom in sicer ima 30.5 cm granata približno 18 kg razstreljiva, 35.6 cm granata 29 kg in 38 cm 34 kg. Granata ne deluje edino le s prebojno silo oklepa, temuč prav posebno še tudi s svojo razstreljivo silo. Čim težji pa so topovi, tem močnejše mora biti zgrajena ladja, katera ima nositi dotične topove z lafeto in pa s stolpom v katerem se topovi nahajajo. Za vse to je potreba večje ladje z večjo prostorno vsebino. Deloma se je skušalo temu odpomči, da se v en stolp mesto dveh postavijo trije ali celo štirje topovi. Stem se pri teži stolpa ali pri prostoru, ki ga stolp zavzema na ladji, nekoliko prihrani. Nadalje tudi skušnja uči, da čim večji so topovi, tem manj streljati top prenese. Tudi se mora upoštevati, da municija težkih topov sama na ladji zavzema mnogo prostora in povzroča mnogo teže. Torej se more na ladjo naložiti le omejena množina municije. Tudi je preskrbovanje ladij z novo municijo med bitko skoro izključeno. Vpoštevati je treba nadalje, da se s težjimi topovi more počasneje streljati kakor z lažjimi, torej je potreba še veliko večje opreznosti, da se dragocena municija brezuspešno ne trati. Ker se bo v bodoči morskii bitki artiljerijski boj vršil še na večjo razdaljo kakor je bilo to doslej običajno, morajo imeti na ladjah nalašč za to odločene priprave, s katerimi je možno razdaljo nasprotnih ladij kolikor moči natančno določiti.

Pri izvanredno velikih razdaljah, s katerimi se današnji dan pri novih topovih računa, je treba vpoštevati, da morje ne tvori čisto horizontalne ploskve, temuč je obliki zemeljske krogle prilagojeno. Ako hočem pri 8600 m oddaljeni ladiji še videti njeno vodno črto, se mora nahajati moje oko že 5 m nad vodno površino, pri daljavi 11.000 m mora biti 8 m nad površjem vode. To so daljave, s katerimi se mora tudi v sedanjih morskii bitki že računati.

Kakor že omenjeno ima bojna ladja tudi še manjše topove. Mnogokrat pride v položaj, da ne rabi najtežjih topov, na priliko zoper manjše sovražne ladje, torpedovke, različne manjše utrdbe in druge slične predmete. Zlasti za obrambo večjega števila torpednih ladij je nujno potreba na vsaki ladiji več manjših in srednjih brzostrelnih topov. Lahki in srednji topovi so nujna izpopolnitev težkih topov. Ker je z njimi možno v kratkem času oddati veliko število strelj. Srednji topovi imajo na ladjah večina od 15 do 20 cm, manjši topovi navadno od 8 do 12 cm kaliber. Poleg tega so ladje opremljene še z malimi brzostrelnimi topiči od 37 do 57 mm kal.

OKLIC NEMCEV NA POLJAKE.

Priloženi oklic na ruske Poljake je bil objavljen takoj, ko se je vojska začela. Umetniško izdelan oklic nosi zgoraj na levi strani sliko cesarja Viljema,

na desni strani pa sliko rajnega papeža Leona XIII. Oklic poziva Poljake, naj se odpovejo ruski trinoški vladi in naj se Nemcem pridružijo, ki jim zagotavljajo osebno in versko svobodo.